

JAN KOCHANOWSKI

Treny (wybór)

O AUTORZE

- ◉ **Jan Kochanowski (1530 - 1584)** - to jeden z najwybitniejszych polskich poetów epoki renesansu. Wszechstronnie wykształcony, wiele podróżował, znał języki i kulturę różnych krajów. Studiował w Krakowie i Padwie, a po powrocie do kraju pracował jako sekretarz króla Zygmunta II Augusta. Po latach służby na dworze królewskim założył rodzinę i osiadł w Czarnolesie. Uważany za jednego z najwybitniejszych twórców renesansu w Europie i poetę, który najbardziej przyczynił się do rozwoju polskiego języka literackiego. Najbardziej znanymi jego utworami są zbiory *fraszek*, *Pieśni*, *Treny* oraz dramat *Odprawa posłów greckich*.

O LEKTURZE

- ⦿ Powstanie cyklu dziewiętnastu *Trenów* wiąże się z trudnym w życiu poety okresem, śmiercią córki, kryzysem światopoglądowym.
- ⦿ To najbardziej osobiste dzieło poety. Twórca wykorzystał antyczny gatunek, wprowadził jednak do niego wiele zmian (nowatorstwo *Trenów*).
- ⦿ Ukazał w *Trenach* swój ból, doświadczenie cierpienia, załamanie wiary w sens życia.

MAM POJĘCIE

- ⦿ Teren to gatunek liryczny wywodzący się z literatury starożytnej Grecji.
- ⦿ Wyraża żal, smutek po czyjeś śmierci, przedstawia zalety i zasługi zmarłej osoby.
- ⦿ W starożytności treny poświęcano wybitnym postaciom, wodzom, bohaterom.

GATUNEK

- ⊙ Treny to cykl kilkunastu utworów napisanych przez Jana Kochanowskiego po śmierci jego córeczki - Urszulki.
- ⊙ Wiersze:
 - wyrażają ból i rozpacz ojca po stracie ukochanego dziecka,
 - prezentują zalety zmarłej dziewczynki, podkreślają jej wyjątkowość.

Kochanowski nad zwłokami Urszulki - obraz J. Matejki z 1862 roku.

BOHATEROWIE *TRENÓW*

- Urszulka - przedwcześnie zmarła 2,5 letnie dziecko; obdarzone licznymi zaletami; odziedziczyło po ojcu talent poetycki.
- Ojciec cierpiący po stracie córki - wykształcony poeta (utożsamiany z Janem Kochanowskim), który swój żal zamyka w artystycznej formie trenu oraz myśliciel - filozof, zastanawiający się nad sensem swojego cierpienia i śmierci małego dziecka.

WARTO WIEDZIEĆ

- ◉ Bohater liryczny to osoba, o której mówi tekst poetycki lub ta, której stany emocjonalne przedstawia. W liryce bezpośredniej jest tożsamy z podmiotem lirycznym.
- ◉ Sytuacja liryczna obejmuje okoliczności, w jakich znajduje się podmiot liryczny. Składają się na nią czas, miejsce i działania, o których mowa w utworze.
- ◉ Styl artystyczny jest typowy dla utworów należących do literatury pięknej. Cechuje się bogactwem środków językowych.

TREN V - OBRAZ ŚMIERCI CÓRECZKI

- ◉ Zmarła Urszulka porównana do małego drzewka oliwnego, które usycha podcięte przez nieuwważnego ogrodnika: *Jako oliwka mała pod wysokim sadem sadownik podciął ukwapliwy* - porównanie podkreśla kruchość, delikatność i młody wiek dziewczynki.
- ◉ Apostrofa (uroczysty zwrot) do Persefony, greckiej bogini śmierci: *O zła Persefono, mogłażeś tak wielu łzom dać upłynąć płono?* - pytanie, jak mogła pozwolić swoim czynem na tak wielki ból rodziców.

TREN VII - ROZPACZ OJCA

- Apostrofa do ubranek zmarłej córeczki: *Nieszczęsne ochędóstwo, żałosne ubiory, Mojej najmilszej cory!* - widok dziecięcych sukienek przywołuje wspomnienia niedawnego szczęścia i jednocześnie potęguje rozpacz ojca po stracie ukochanego dziecka.
- Użyte w wierszu zdrobnienia: *letniczek, uploteczki, brełeczka* podkreślają młody wiek zmarłej i wyrażają ojcowską czułość.
- Zestawienie na zasadzie kontrastu dwóch obrazów: wyprawki weselnej i stroju do trumny.

TREN VIII - PUSTKA PO STRACIE DZIECKA

- ⊙ Apostrofa do Urszulki: *Wielkiś mi uczyniła pustki w domu moim, moja droga Orszulo, tym zniknieniem swoim!* - podkreślenie przejmującej pustki, która nastąpiła po śmierci dziecka.
- ⊙ Prezentacja zalet córeczki (zbudowanie wyidealizowanego obrazu zmarłej dziewczynki) - Urszulka swoją dobrocią, śmiechem, wesołością, niespożytą energią rozpraszała wszelkie smutki, napępniała dom rodzinny życiem i radością.

NOWATORSTWO TRENÓW

- ⦿ Cykl piętnastu utworów tworzy zwartą kompozycyjnie strukturę, podporządkowaną zasadzie symetrii i harmonii.
- ⦿ Poeta, wbrew antycznej tradycji, nie poświęcił trenów wybitnej postaci, lecz małej dziewczynce, a ich tematem uczynił opis osobistych przeżyć.

ŹRÓDŁA:

- ◉ Język polski, Przed egzaminem, teoria, zadania i arkusze egzaminacyjne.
- ◉ https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Kochanowski
- ◉ Podręcznik do języka polskiego Myśli i słowa 7, Ewa Nowak, Joanna Gawęł
- ◉ Przed egzaminem, język polski, teoria, zadania i arkusze egzaminacyjne; Hanna Moszczeńska, Marianna Gutkowska, Zofia Kolos, Anna Polińska.
- ◉ <https://wolnelektury.pl/katalog/autor/jan-kochanowski/>
- ◉ <https://bcjkochanowski.wordpress.com/galeria/obrazy/>